

סילבוס אזרחות יא לתלמידים הנבחרים בקיץ תשע"ח

פירוט הנושאים

מהי דמוקרטיה? ערכים, עקרונות ומאפיינים של משטר דמוקרטי

עקרונ' שלטון העם ובחירות.

דמוקרטיה ישירה, ודמוקרטיה עקיפה/ייצוגית, משאל עם.

תנאי יסוד לבחירות דמוקרטיות: כלליות, חשאיות, מחזוריות, שוות, מאפשרות התמודדות חופשית.

שיטת הבחירות בישראל ומרכיביה: רשימתית, יחסית, ארצית, יתרונות וחסרונות

אחוז החסימה בבחירות.

זכויות האדם והאזרח:

חירות ושוויון כערכי יסוד.

רעיון הזכויות הטבעיות.

זכויות טבעיות - זכויות האדם הבסיסיות: זכות לחיים ובטחון, זכות לקניין, הליך הוגן, הזכות לחירות ונגזרותיה, הזכות לשוויון; אפליה - הבחנה - העדפה מתקנת, הזכות לכבוד ונגזרותיה.

זכויות פוליטיות / זכויות אזרח: הזכות לבחור ולהיבחר, חופש ההפגנה והמחאה, חופש ההתאגדות הפוליטית.

זכויות חברתיות וכלכליות: זכות לקיום בכבוד – רמת חיים בסיסית, זכות לבריאות וטיפול רפואי, זכות לדיור, זכות לחינוך, זכויות עובדים ותנאי עבודה.

זכויות קבוצתיות / תרבותיות: דוגמאות לזכויות קבוצה שונות כגון: הזכות לשפה, הזכות לייצוג, הזכות לחינוך,

הזכות לקיום מצוות הדת וחופש פולחן.

חובות האדם כאדם וחובות האדם כאזרח.

זכויות מתנגשות. קשר בין חובות וזכויות.

גישות כלכליות-חברתיות במדינה הדמוקרטית:

יובהר הרצף בין הגישה הליברלית לגישה הסוציאל-דמוקרטית. מהי גלובליזציה

תרבות פוליטית,

עקרונ הסובלנות,

עקרונ הפלורליזם,

עקרונ ההסכמיות.

עקרון הכרעת הרוב ושמירה על זכויות המיעוט: עקרון הכרעת הרוב, עריצות הרוב.

עקרון הגבלת השלטון.

עקרון הפרדת רשויות.

חוקה.

מנגנוני פיקוח מוסדיים ומנגנוני פיקוח חוץ-מוסדיים.

עקרון שלטון החוק:

סוגי הפרות חוק ועבריינות: עבריינות שלטונית, עבריינות פוליטית/אידיאולוגית. מקרים בהם יש ספק, מחלוקת או מתח בשאלת המחויבות לציות לחוק: סירוב לציית לחוק מטעמי מצפון ואידיאולוגיה, פקודה בלתי חוקית בעליל.

תפיסות דמוקרטיות:

דמוקרטיה ליברלית-אינדיבידואלית, גישה של דמוקרטיה רפובליקנית, גישה של דמוקרטיה רב-תרבותית.

זכות הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני איומים על שיטת המשטר ועל אופי המדינה (במקרה של ישראל – כמדינה יהודית ודמוקרטית) דמוקרטיה מתגוננת.

ביטחון ודמוקרטיה:

זכות המדינה להגן על עצמה ועל אזרחיה מפני איומים על הביטחון -חקיקת חירום, מעצר מנהלי.

לאומיות

מהי מדינה: חמשת יסודות מדינה. לאומיות אתנית-תרבותית ופוליטית-אזרחית. סוגי מדינות הצדקות למדינות לאום. הכרזת העצמאות (כולל החלטת החלוקה)

מדינת ישראל כמדינה יהודית

5.המאפיינים היהודיים של המדינה:

א. חוקים המבטאים את יהדותה של המדינה: חוק השבות, חוק האזרחות (מופיעים שוב בנושא היסודות החוקתיים).חוק יסוד מקרקעי ישראל, חוק חינוך ממלכתי(מטרות החינוך ,)

חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק יסודות המשפט (המשפט העברי), חוק איסור גידול חזיר, חוק חג המצות, חוק יום הזיכרון לשואה ולגבורה, החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, חוק השידור הציבורי, חוק בתי הדין הרבניים.

ב. המרחב הציבורי:

מעמדה של השפה העברית כשפה הרשמית, לוח השנה העברי, סמלי המדינה (סמל, דגל, המנון).

ג. בין הציבורי לפרטי: הסדר הסטטוס קוו.

מדינת ישראל והעם היהודי בתפוצות:

האחריות והמחויבות ההדדית של מדינת ישראל והעם היהודי בתפוצות המיעוטים בישראל:

א. מעמד המיעוטים במדינת ישראל.

ב. היבט דמוגרפי-סוציולוגי: הכרת קבוצות המיעוט השונות (ערבים, דרוזים ואחרים).

ג. היבט המרחב הציבורי: מאפייני המיעוטים וביטוי לתחומי השפה, התרבות, הדת.

ד. היבט מוסדי: מעמד וסטטוס רשמי של מוסדות המיעוטים בתחומים: חינוך, מוסדות דת, בתי דין.

השסע הלאומי: השסע הלאומי; הצגת הקבוצות השונות, גורמים וביטויים, דרכי התמודדות (אתגר החיים המשותפים לאור השסע, האפשרויות להסכמות, פשרות וצמצום המחלוקות).

המשטר במדינת ישראל

יסודות חוקתיים:

המעמד המשפטי של מגילת העצמאות: ערכית, משפטית, ביטוי בחוקי יסוד.

חוקי היסוד: מעמד, תוכן, צורה (בהשוואה לחקיקה רגילה).

חוקי היסוד העוסקים בזכויות האדם: חוק יסוד כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד חופש העיסוק. חוק השבות. חוק האזרחות.

רשויות השלטון בישראל

הרשות המחוקקת: הכנסת

עבודת הכנסת: קואליציה, אופוזיציה, מליאה, ועדות.

תפקידי הכנסת: כינון הממשלה, ייצוג האזרחים, חקיקה, פיקוח וביקורת, מינוי בעלי תפקידים, אסיפה מכוננת.

חקיקה ראשית: תהליך החקיקה.

הרשות המבצעת: הממשלה

תפקידי הממשלה: קביעת מדיניות וביצועה, קביעת תקנות-חקיקת משנה, סמכות שירות, חקיקת תקנות לשעת חירום. אחריות ממשלתית משותפת, אחריות מיניסטריאלית.

הרשות השופטת: בתי המשפט

אי תלותה ועצמאותה של הרשות השופטת בישראל. סוגי משפט: משפט פלילי, משפט אזרחי. בג"ץ, ביקורת שיפוטית, אקטיביזם שיפוטי. פעולת בג"צ באמצעות צווים.

אשכולות ידע

העולם היהודי

• מקומה של מדינת ישראל בחיי העם היהודי.

יוצגו מכלול מרכיבי הזהות של יהודי התפוצות והדילמות איתן מתמודדות הקהילות. יוצגו מגמות בדמוגרפיה של העם היהודי בעולם.

השסע הדתי

1. תיאור הקבוצות השונות, השוני ביניהן לצד המשותף להן.
2. המחלוקות, הגורמים לשסע ולהתמשכותו, דרכי הביטוי של השסע.
3. אתגר החיים המשותפים לאור השסע, האפשרויות להסכמות, פשרות וצמצום המחלוקות.

- הדומה והשונה בחברה: הטרוגניות, שונות, פלורליזם, שסעים.

רשויות מקומיות

- חלוקת התפקידים והסמכויות בין השלטון המרכזי והמקומי
- מבנה הרשויות המקומיות. הדמוקרטיה המקומית

תיבחן שיטת הבחירות למועצות המקומיות ולראשות המועצה יוצגו הנושאים שעליהם מתנהלים בשלטון המקומי מאבקי כוח פוליטיים. תידון הפעילות במועצה כקשר קפיצה לפעילות

מבחנים וחובות.

במחצית א' שני מבחנים

במחצית ב' מבחן אחד + מבחן מתכונת

על הממוצע במחצית יכולה להתווסף הערכת מורה.

כל המבחנים באזרחות הם "מבחנים צוברים" וכוללים את כל החומר הנלמד בכל השנה עד למבחן.

חישוב ציון ההגשה

40% מחצית א'

30% מחצית ב'

30% מבחן מגן